

gemeente
Simpelveld

Bijlage 3 Erfgoedbeleid 2025-2031

Kerkenvisie

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.0	Aanleiding	5
1.1	Waarom een kerkenvisie	5
1.2	Proces	5
2.	De Levensvatbaarheid van kerkgebouwen	7
2.0	Inleiding	9
2.1	Kerkbezoekers	9
2.2	Onderhoud en exploitatie van kerkgebouwen	9
2.3	Pastorale zorg	10
3.	De toekomstscenario's voor kerkgebouwen	11
3.0	inleiding	13
3.1	Wat zijn de mogelijkheden voor kerkgebouwen?	13
3.2	Medegebruik en Nevenbestemming van Kerkgebouwen	13
3.3	Sloop en Herbestemming	14
3.4	Subsidieregeling herbestemming	14
4.	Conclusies, wensen mogelijkheden en afspraken	15
4.1	Conclusies, wensen en mogelijkheden	17
4.2	Afspraken	17
4.2.1	Periodiek overleg tussen kerkbesturen en gemeente	17
4.2.2	Vaste contactpersoon voor kerkbesturen bij de gemeente	18
4.2.3	Verankeren kerkenvisie	18
4.2.4	Participatieproces met parochianen en inwoners	18
4.2.5	Welke nevenbestemmingen en herbestemmingen zijn wenselijk?	18
4.2.6	Benutten van subsidiemogelijkheden	18
5	Bronnen	21
5.1	Literatuur	23
5.2	Overige bronnen	23
5.3	Afbeeldingen	23

Bijlagen:

Kerkpaspoort Sint Jacobus de Meerdere, Bocholtz
Kerkpaspoort Sint Remigius, Simpelveld

Inleiding

Afb. 2. De zuidzijde van de Sint Jacobus de Meerdere, Bocholtz met toren en Heilig Hartbeeld

1. inleiding

1.0 aanleiding

Een categorie gebouwen die bijzondere aandacht en een proactieve houding van de gemeente vraagt, zijn de kerkgebouwen. De kerk van Bocholtz is in zijn geheel aangewezen als beschermd rijksmonument. In de kerk van Simpelveld zijn het oksaal en enkele andere interieurdelen aangewezen als beschermd rijksmonument. Dat is de reden waarom de kerkenvisie onderdeel uitmaakt van het erfgoedbeleid.

Kerken waren tot enkele decennia geleden zowel letterlijk als figuurlijk het middelpunt van een stadsdeel of dorp. De kerktorens vormen landmarks en oriëntatiepunten in het landschap. Wie de kerktoren ziet, weet: "Ik ben haast thuis." Vele generaties lang werden mensen in de kerk gedoopt, werd er getrouwd en gerouwd. Tot enkele decennia geleden was het normaal om wekelijks de kerk te bezoeken. Door vele maatschappelijke veranderingen is dat op dit moment niet meer het geval. Het kerkbezoek beperkt zich momenteel vooral tot de oudere en uitstervende generatie. Hierdoor staan steeds meer kerken onder druk. Door het beperkte aantal kerkgangers lopen de inkomsten van parochies achteruit, waardoor bij de meeste kerken sprake is van een negatieve exploitatie. Vele kerken hebben nog reserves, maar binnen een periode van vijf tot tien jaar wordt de sluiting van de meeste kerken verwacht.

1.1. waarom een kerkenvisie

Hoewel kerken primair bedoeld zijn om het geloof te belijden, hebben kerkgebouwen ook maatschappelijke, ruimtelijke, culturele (kunst)historische en meestal ook monumentale betekenis. Mede gelet op de niet-religieuze betekenis van kerken voor de maatschappij, is er steeds meer aandacht ontstaan voor kerken die hun oorspronkelijke functie verliezen. Eind 2018 werd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) het programma *Toekomst Religieus Erfgoed* in het leven geroepen. In het kader van dit programma zijn gemeenten gevraagd om een samenhangende visie voor alle kerken binnen een gemeente, een zogenaamde kerkenvisie, op te stellen.

Ook het Bisdom Roermond heeft de parochieverbanden in Limburg verzocht om toekomstvisies op te stellen voor hun kerkgebouwen, waarbij nadrukkelijk wordt benadrukt dat deze visie moet reflecteren op de rol van de kerken over 5, 10 en 20 jaar. Het Bisdom heeft hiervoor een handreiking opgesteld die ondersteuning biedt bij het formuleren van beleid voor kerkgebouwen.

Het Bisdom wil het aantal kerkgebouwen van een parochiecluster of -federatie in overeenstemming brengen met de huidige en toekomstige omvang van de geloofsgemeente. Het aantal kerken is groter dan nodig is voor de huidige en verwachte omvang van de geloofsgemeenschappen. Dit betekent in de praktijk dat afscheid moet worden genomen van een aantal kerkgebouwen. Om bovenstaande reden heeft de gemeente Simpelveld samen met de parochiefederatie "De Pelgrim" een kerkenvisie opgesteld.

1.2 proces

Het opstellen van de kerkenvisie is voornamelijk een intern proces. Een visie op kerkgebouwen ontwikkelen is echter geen simpele zaak. "Een kerk is geen economisch gebouw. Ze hoeft geen geld op te brengen, ze heeft betekenis in zichzelf," aldus het Bisdom. De kerkenvisie die wij samen met de parochiecluster "De Pelgrim" opstellen, sluit zoveel mogelijk aan bij de methodiek van het Bisdom en geeft een beeld van de toekomst van de kerk over 5, 10 en 20 jaar. Hoewel de visie wordt opgesteld in opdracht van de gemeente, bevat de visie die onderdeel uitmaakt van het erfgoedbeleid slechts een samenvatting. De afwegingen die de kerkbesturen en de parochiefederatie in hun kerkenvisie moeten maken, zijn vaak diepgaander en bevatten vertrouwelijke gegevens die niet publiekelijk gedeeld kunnen worden.

De parochiefederatie richt zich vooral op het kerkgebouw ten dienste van de eredienst, terwijl de focus van de gemeente vooral ligt op de instandhouding van het gebouw op langere termijn en dus ook ná het beëindigen van de religieuze activiteit. Mocht het open houden van het kerkgebouw in de huidige vorm niet meer haalbaar zijn dat ziet het kerkbestuur gelukkig ook een taak voor zich weggelegd om te zoeken naar alternatieven zijnde een andere of gecombineerde vorm van gebruik of herontwikkeling.

Daarnaast maakt de kerk van Ubachsberg (gemeente Voerendaal) onderdeel uit van de parochiefederatie. Om een voor de parochiefederatie werkbare kerkenvisie op te stellen die voldoet aan de uitgangspunten van het Bisdom, is ook de kerk van Ubachsberg in de uitgebreide kerkenvisie meegenomen. Deze maakt echter geen deel uit van deze bijlage van het Erfgoedbeleid van de Gemeente Simpelveld.

De levensvatbaarheid van kerkgebouwen

Afb. 3. De westzijde van de Sint Remigiuskerk in Simpelveld

2. de levensvatbaarheid van kerkgebouwen

2.0 inleiding

Voor de levensvatbaarheid van een kerkgebouw zijn een aantal elementen van belang. Voor de exploitatie inkomsten is uiteraard het aantal betalende leden (kerkbijdrage) en het aantal kerkbezoekers (collectegelden en stipendia) van belang. De uitgaven worden, naast de pastorale kosten en kosten voor het houden van een eredienst, bepaald door de kosten van het onderhoud aan het kerkgebouw en zijn installaties. Daarnaast vormen de energiekosten een belangrijke kostenpost. Er zou sprake moeten zijn van een gezonde exploitatie, waarbij de inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht zijn. Een ander belangrijk aspect is de beschikbaarheid van pastorale zorg, aangezien het aantal beschikbare priesters beperkt is.

2.1 kerkbezoekers

De godsdienstige situatie in Nederland is de afgelopen decennia sterk veranderd. Steeds meer mensen, ook in de gemeente Simpelveld, geven aan zich niet meer te identificeren met het geloof. Dit houdt verband met de veranderende maatschappij: de gewijzigde normen en waarden, evenals de steeds verdergaande individualisering en globalisering. In 2017 was het volgens het CBS voor het eerst dat minder dan de helft (49 procent) van de Nederlanders van 15 jaar en ouder nog deel uitmaakte van een geloofsbeweging. In 2021 was dit gedaald tot 41,5 procent. Ook het aandeel dat regelmatig (minstens één keer per maand) een rooms-katholieke mis bijwoont, is geslonken: van 16 procent in 2017 naar 14 procent in 2019 en naar 13 procent in 2021. Naast het feit dat het aantal kerkgangers de afgelopen decennia is gedaald, bestaat de leeftijdsopbouw van de kerkbezoekers vooral uit 65-plussers. Het deel van de bevolking jonger dan 65 jaar bezoekt nauwelijks nog de kerk. De kerkbezoekers vormen dus over het algemeen een oudere generatie, die binnen 10 tot 20 jaar mogelijk zal overlijden. De kerk van Bocholtz wordt wekelijks door ongeveer 70 parochianen bezocht. De toeloop in de kerk van Simpelveld bedraagt wekelijks ongeveer 185 parochianen. Het merendeel van de kerkgangers van zowel Bocholtz als Simpelveld is ouder dan 65 jaar. Het spreekt voor zich dat het beperkte aantal bezoekers gevolgen heeft voor de inkomsten van de parochies, die steeds verder zullen dalen.

2.2. Onderhoud en exploitatie van het kerkgebouw

Wat betreft de uitgaven zijn de (bouwkundige) staat en het onderhoud van het kerkgebouw, het orgel, de geluidsinstallatie en de verwarmingsinstallatie van belang. Daarnaast vormen de energiekosten een belangrijke kostenpost. De reguliere onderhoudskosten van beide kerkgebouwen bedragen circa € 15.000 per jaar. Het onderhoud aan het orgel, de klokken, de installaties en de afschrijving vergt per kerkgebouw tussen de € 5.000 en € 10.000. De verzekeringskosten bedragen circa € 10.000. De energiekosten bedragen circa € 12.000 per kerkgebouw. Deze laatste kosten kunnen mogelijk omlaag worden gebracht door verduurzaming van de kerk. Een investering in verduurzaming heeft echter alleen zin als het kerkgebouw behouden blijft. Daarnaast zijn er nog kosten voor pastorale beroepskrachten en andere salarissen, kosten van kerkdiensten, catechese en ander pastoraal werk, evenals bijdragen aan andere organen binnen de kerk en beheerskosten.

Al met al is er momenteel sprake van een jaarlijks exploitatietekort van circa € 30.000 voor de kerk in Bocholtz en circa € 40.000 voor de kerk in Simpelveld. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de laatste beschikbare cijfers nog worden beïnvloed door de sluitingen van de kerken tijdens de corona pandemie. Daarnaast verkeert de toren van de kerk in Bocholtz in slechte staat. De benodigde restauratie kost circa € 900.000, waarvan € 350.000 door de parochie moet worden bijgedragen. Het Kerkbestuur onderzoekt momenteel de mogelijkheid om middels een noodreparatie de veiligheid van de kerktoren voor de komende vijf jaar te garanderen.

2.3 pastorale zorg

Een laatste, zeer belangrijke factor die de levensvatbaarheid van de kerk bepaalt, is de beschikbaarheid van pastorale zorg. Het aantal beschikbare priesters is immers beperkt. Om te voorzien in pastorale zorg zijn de kerkbesturen van de verschillende parochies reeds gefuseerd tot grotere parochiefederaties. Voor de pastorale zorg werkt de parochiefederatie De Pelgrim samen met de parochiefederatie De Weg bestaande uit de parochies Voerendaal, Klimmen en Ransdaal. Als onderdeel van de uitgebreidere kerkenvisie die voor het bisdom wordt opgesteld, zal er ook een pastorale toekomstvisie per parochiefederatie – en mogelijk zelfs over de grenzen van de huidige federaties heen – moeten worden ontwikkeld, met een realistische inschatting van het aantal kerkgebouwen dat daarbij past. Op dit moment wordt er bij parochiefederatie “De Pelgrim” gewerkt aan de pastorale visie.

De toekomstscenario's voor kerkgebouwen

Afb. 4. Het interieur van de Sint Jacobus de Meerdere, Bochtoltz gefotografeerd richting westzijde

3. de toekomstscenario's voor kerkgebouwen

3.0 inleiding

Zoals reeds aangegeven, hebben beide kerken een negatieve exploitatie. Dat geldt overigens voor veel parochies. De meeste hiervan teren op hun reserves en eigen vermogen. Dit betekent voor de meeste parochies met een negatieve exploitatie doorgaans dat, zonder ingrijpen, deze kerken in bedrijfseconomische zin nog 5 tot 10 jaar in gebruik kunnen blijven, maar dat daarna de deuren moeten worden gesloten. Dit zal waarschijnlijk ook het geval zijn bij een van de twee kerken binnen de Gemeente Simpelveld, zodat er naar alle waarschijnlijkheid één kerk overblijft.

Voor de gemeente is het belangrijk om te weten welke kerkgebouwen hun religieuze functie verliezen, zodat zij, vooral als het gaat om monumentale gebouwen, samen met de kerkbesturen tijdig kunnen zoeken naar mogelijke herbestemmingen. Het zijn echter de kerkbesturen als eigenaren van de kerkgebouwen, die hierin de keuzes moeten maken en knopen moeten doorhakken. Op dit moment is de parochiefederatie nog niet zover om verantwoorde keuzes te kunnen maken. De gemeente zal het proces om te komen tot een duurzame herbestemming begeleiden en het kerkbestuur met raad en daad daarbij bijstaan.

3.1 wat zijn de mogelijkheden voor kerkgebouwen?

Wat betreft de toekomst van een kerkgebouw, zijn er verschillende mogelijkheden:

- Het volledig behoud van de religieuze functie.
- Het behoud van de religieuze (hoofd)functie met nevenfuncties, waarbij gezocht wordt naar breder medegebruik met respect voor de sacrale hoofdfunctie. Bij medegebruik denken we aan de museale functie, concerten, exposities, etc.
- Een nevenbestemming, waarbij een deel van het kerkgebouw, naast de religieuze functie, een andere passende functie krijgt. Bij nevenbestemming wordt dus een deel van het gebouw een andere bestemming gegeven, terwijl de rest van het gebouw kerk blijft.
- Het onttrekken van het kerkgebouw aan de eredienst, waarna herbestemming of sloop volgt.

3.2 Medegebruik en Nevenbestemming van Kerkgebouwen

Medegebruik leidt in de praktijk vaak tot complexe afwegingen, mede door het sacrale karakter van een katholiek kerkgebouw. Bovendien levert medegebruik over het algemeen slechts een zeer beperkte financiële bijdrage aan de exploitatie en het behoud van het gebouw. Dit is anders wanneer de kerk een belangrijk monument in een grote stad betreft, waarbij entree voor de bezichtiging van de kerk of de beklimming van de toren kan worden gevraagd.

Nevenbestemming betekent feitelijk het verkleinen van de sacrale ruimte en het herbestemmen van de rest van het gebouw. Dit kan een interessante oplossing zijn, vooral vanuit financieel-economisch oogpunt. Ook kan het vanuit pastoraal perspectief voordelen bieden: een intiemere gebedsruimte voor een kleinere geloofsgemeente kan veel voordelen hebben. De vraag is echter of dit op de langere termijn een duurzame oplossing is. Voor de mensen die nu nog naar de kerk komen, kan dit zeker een uitkomst zijn. Maar hoe ziet de situatie er over 10 of 20 jaar uit? Is er dan nog behoefte aan een kleinere kerkruimte? En zijn er op termijn voldoende priesters beschikbaar om in alle (al dan niet kleinere) kerkgebouwen pastorale zorg te bieden?

Oplossingen die op korte termijn geschikt lijken, hoeven op lange termijn niet altijd de beste te zijn. Voordat besloten wordt om een deel van het kerkgebouw een nevenbestemming te geven, moet goed worden nagedacht over de toekomst van het gebouw over 10 of 20 jaar. Stel dat de gebedsruimte over 10 jaar niet meer nodig is; vormt de nevenbestemming dan een belemmering voor de herbestemming van het gedeelte dat nog voor de eredienst werd gebruikt? Of zou het beter zijn om de hele kerk aan de eredienst te onttrekken, zodat er meer vrijheid is voor een flexibele herbestemming?

Daarnaast blijft het kerkbestuur in de meeste gevallen verantwoordelijk voor het onderhoud van het gehele gebouw, afhankelijk van de gekozen juridische constructie. Het is daarom van belang om hierover vooraf goed na te denken.

3.3 Sloop en Herbestemming

Sloop is alleen mogelijk voor kerkgebouwen die niet zijn aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument. Het slopen brengt echter ook kosten met zich mee. De financiële middelen hiervoor kunnen worden gegenereerd door de verkoop of ontwikkeling van de onderliggende grond, bijvoorbeeld voor woningbouw of een andere nieuwe bestemming op de locatie van de voormalige kerk. Sloop is echter geen optie wanneer een kerkgebouw is aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument.

Herbestemming is de enige optie wanneer een kerkgebouw is aangewezen als (rijks- of gemeentelijk) monument. Dat geldt zowel voor de kerk van Bocholtz als voor de kerk van Simpelveld. Ten aanzien van de herbestemming is het belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium – idealiter vóór het onttrekken van het kerkgebouw aan de eredienst – te zoeken naar een geschikte herbestemming. In sommige gevallen is een directe herbestemming niet beschikbaar. Een mogelijke oplossing is dan om het kerkgebouw, dat aan de eredienst is onttrokken, tijdelijk te laten rusten totdat zich een haalbare herbestemming aandient. Voor (rijks)monumentale kerkgebouwen geldt bovendien dat de gebouweigenaar een zorgplicht heeft om noodzakelijk onderhoud te blijven uitvoeren.

3.4 Subsidieregeling Herbestemming

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft de subsidieregeling Stimulering Herbestemming Monumenten in het leven geroepen. De regeling is bedoeld voor monumenten waarvoor een nieuwe functie lastig te vinden is, die langere tijd leegstaan en daardoor snel achteruitgaan. Kerken zijn een categorie monumenten waarvoor het lastig is een herbestemming te vinden.

Een herbestemmingsonderzoek kan bestaan uit:

- Een onderzoek naar de bouwhistorische en cultuurhistorische kenmerken en de functies die daar het best bij passen.
- De bouwkundige staat van het monument.
- De mogelijke nieuwe functies van het monument. Dit kan worden onderzocht via een marktverkenning, bureauonderzoek, een vlekkenplan of ontwerpschetsen ter inspiratie.
- De financiële haalbaarheid van de herbestemming. Hiermee krijgt men een globaal beeld van noodzakelijke investeringen of inzicht in de toekomstige exploitatie.

Per aanvraag geldt een minimumbedrag aan subsidiabele kosten van € 10.000 en een maximum van € 15.000. Bij de subsidieverlening wordt een subsidiepercentage van 70% gehanteerd. Voor gelijktijdig onderzoek naar verduurzaming van het gebouw geldt een maximaal bedrag van € 4.000 per aanvraag.

**Conclusies, wensen,
mogelijkheden en afspraken**

Afb. 5 Het interieur van de Sint Remigius, Simpelveld gefotografeerd richting westzijde

4. conclusies wensen, mogelijkheden en afspraken

4.1 Conclusies, wensen en mogelijkheden voor de kerken van Simpelveld

In tegenstelling tot vele kerkgebouwen elders in Nederland en in Limburgse steden is er in Simpelveld nog geen sprake van leegstand. De kerkgebouwen van Bocholtz en Simpelveld spelen een centrale rol in de dorpskernen en worden als zodanig door de gemeenschap en vele vrijwilligers gedragen. Dit komt voort uit hun religieuze, historische en stedenbouwkundige functie als essentieel onderdeel van de identiteit van de beide kerkdorpen. Beide kerken hebben een beschermde status en zijn (met uitzondering van de toren van de kerk in Bocholtz) in goede staat van onderhoud. De ontkerkelijking en de toenemende vergrijzing van de oudere generatie kerkgangers betekenen echter dat de kerkgemeente steeds kleiner zal worden en de kerk voor een zeer beperkt aantal bezoekers niet meer open kan worden gehouden. Het zal duidelijk zijn dat er op dit moment nog geen besluiten kunnen worden genomen over de toekomst van de beide kerken in de gemeente Simpelveld. De verwachting is dat de kerken van zowel Bocholtz als Simpelveld voorlopig nog in gebruik blijven totdat meer duidelijkheid ontstaat over de pastorale zorg, het eventueel samengaan van parochiefederaties, etc. Wel is duidelijk dat niet beide kerken in de gemeente Simpelveld een religieuze functie kunnen behouden.

Het voortbestaan van het kerkelijk erfgoed vraagt om gezamenlijke inspanningen van de parochiefederatie en de gemeente, waarbij de waarde en betekenis van de kerkgebouwen centraal staan. Het is belangrijk dat er korte lijntjes tussen de parochiefederatie en de gemeente bestaan en dat er regelmatig overleg wordt gevoerd over de toekomst van de kerken.

Deze kerkenvisie is de aanzet van een toekomstig proces voor het toekomstig gebruik van kerkgebouwen. Al met al is het van groot belang dat kerkeigenaren, gemeente, de gemeenschap en andere belanghebbenden gezamenlijk streven naar een duurzame toekomst voor de twee kerkgebouwen. Betrokken partijen kunnen proactief verder denken en de denkrichtingen omzetten in haalbare plannen, met het oog op een toekomstbestendige ontwikkeling van de kerkgebouwen in de gemeente. Het verbinden van deze monumentale gebouwen met een toekomstbestendige invulling zal niet alleen het religieus erfgoed behouden, maar ook bijdragen aan de leefbaarheid voor alle inwoners.

4.2. afspraken

Om het religieus erfgoed in de gemeente Simpelveld te behouden en een duurzame toekomst te geven, zijn uit het proces de volgende afspraken tussen gemeente en parochiecluster “de Pelgrim” voortgekomen:

4.2.1. Periodiek overleg tussen kerkbesturen en gemeente

Om te bevorderen dat ideeën en initiatieven gezamenlijk worden besproken, uitdagingen worden gedeeld en waar nodig daadwerkelijk worden uitgevoerd, is het raadzaam om regelmatig overleg te organiseren tussen kerkbesturen en de gemeente. Een periodiek overleg, bijvoorbeeld één keer per halfjaar, biedt de gelegenheid om ontwikkelingen en voortgang te bespreken, knelpunten aan te kaarten, nieuwe ontwikkelingen te delen en op elkaar af te stemmen. Dit bevordert een voortdurende wederzijdse betrokkenheid van alle partijen. Op die manier worden verrassingen voorkomen en ontstaat er ruimte om samen te werken aan oplossingen waar alle partijen baat bij hebben.

Afb. 6. De balustrade van de orgel en zangtribune met onderliggende zuilen uit circa 1750 van de Sint Remigius, Simpelveld zijn rijksbeschermd.

Afb 7. Ook de preekstoel en deze biechtstoek van de Sint Remigius, Simpelveld zijn rijksbeschermd.

4.2.2 Vaste contactpersoon voor kerkbesturen bij de gemeente

Om de samenwerking te verbeteren en de drempel voor kerkbesturen lager te maken is het daarnaast aan te bevelen om binnen de gemeentelijke organisatie een vast aanspreekpunt voor kerkbesturen aan te wijzen. Dit draagt bij aan een continuïteit en biedt kerkeigenaren een vertrouwd contact binnen de gemeente. Het aanspreekpunt kan ondersteuning bieden bij het ontwikkelen van ideeën, uitwerken van plannen etc. De contactpersoon moet echter beschikken over de specifieke expertise en begrip voor de uitdagingen waarmee kerkeigenaren te maken hebben.

4.2.3 Verankeren kerkenvisie

Om ervoor te zorgen dat de kerkenvisie *‘niet onder in een lade terechtkomt’* en ook daadwerkelijk wordt gebruikt is ervoor gekozen om deze te verankeren in het uitvoeringprogramma van het erfgoedbeleid. Het erfgoed beleid zal worden uitgedragen binnen de gehele gemeentelijke organisatie, zodat de hele organisatie op de hoogte is van de speerpunten van erfgoedbeleid. Een van die speerpunten is het voorkomen van leegstand van monumenten, hetgeen ook moet ook landen bij de medewerkers van het team sociaal domein. Wat betreft de denkrichting voor een eventuele nevenbestemmingen en herbestemming van de kerk(en), is het wenselijk om zoveel mogelijk te zoeken naar een maatschappelijke bestemming die ten goede komt aan de gemeenschap. De kerk is immers in het verleden door en voor de gemeenschap bij elkaar gebracht en gebouwd. Het team sociaal domein kan hierdoor wellicht ook een waardevolle bijdrage leveren.

4.2.4. Participatieproces met parochianen en inwoners

De kerkenvisie moet middels een participatietraject verder vorm worden gegeven. De kerkbesturen en gemeente willen hierin samen optrekken. Het is wenselijk om daarbij niet alleen de parochianen maar ook andere inwoners te betrekken. Daarbij is het de bedoeling dat het kerkbestuur, de parochianen en de inwoners zich aan de hand van een aantal factoren bezinnen op de toekomst van de hun kerkgebouw. Er zal een open dialoog tussen alle partijen worden gevoerd.

4.2.5. Welke nevenbestemmingen en herbestemmingen zijn wenselijk?

Voor het behoud van monumentale waarden is het wenselijk dat de nieuwe bestemming zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke bestemming blijft. Het is wenselijk dat het team sociaal domein van de gemeente in dit kader nadenkt over de mogelijkheid om gemeenschapshuizen of andere maatschappelijke voorzieningen in een van de kerken onder te brengen, waarbij de interne ruimtelijke structuur zoveel mogelijk behouden blijft. Voor wat betreft andere maatschappelijke voorzieningen kan worden gedacht aan een combinatie van een bibliotheek, gezondheidscentrum, maar ook aan zorgwoningen, etc. Het is wel belangrijk om zich bewust te zijn van het feit dat gemeenschapsfuncties of culturele doeleinden niet altijd beschikbaar zijn en ook niet elk kerkgebouw hiervoor geschikt is. Her- en nevenbestemming blijft daarom altijd maatwerk.

4.2.6 Benutten van subsidiemogelijkheden

Voor kerkeigenaren die plannen willen uitwerken voor nevengebruik of herbestemming van hun kerkgebouwen, is het essentieel om beschikbare subsidieregelingen te benutten. Deze financiële ondersteuning kan de haalbaarheid van dergelijke projecten aanzienlijk vergroten en bijdragen aan de succesvolle realisatie ervan.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed biedt jaarlijks de mogelijkheid om tussen 1 oktober en 30 november een herbestemmingssubsidie aan te vragen. Deze subsidie is bedoeld voor het uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken. Hierbij worden 70% van de kosten door de rijksoverheid gesubsidieerd. De overige 30% kunnen worden verdeeld tussen het kerkbestuur en de gemeente.

Ook kent de provincie Limburg een subsidieregeling voor restauratie en/of herbestemming van monumentale kerken. Deze regeling ondersteunt projecten die gericht zijn op het behoud en de nieuwe invulling van kerkgebouwen, eventueel in combinatie met verduurzaming en verbetering van de toegankelijkheid. Voor specifieke projecten kunnen ook andere fondsen en regelingen van toepassing zijn.

Het aanvragen van subsidies voor herbestemming of nevengebruik van kerkgebouwen kan voor kerkeigenaren een complexe opgave zijn. Vaak ontbreekt het aan specifieke kennis over de procedures en vereisten die bij subsidieaanvragen komen kijken. De gemeente kan hierbij een helpende hand bieden. Een zorgvuldige en goed onderbouwde aanvraag vergroot de kans op toekenning en draagt bij aan de succesvolle uitvoering van plannen voor nevengebruik of herbestemming van kerkgebouwen.

Daarnaast is in het erfgoedbeleid het voornemen opgenomen om een subsidieregeling te ontwikkelen waarbij de kerken een bijdrage van 10% ontvangen voor het jaarlijkse onderhoud aan het onrendabele rijksmonument.

bronvermeldingen

Afb 8. Het interieur van de Sint Jacobus de Meerdere, Bocholtz gefotografeerd richting oostzijde

5. bronvermelding

5.1 literatuur

Bergevoet, T. & Meijers, A	Toekomst voor kerken – een pleidooi voor collectieve verantwoordelijkheid. Rotterdam, nai010 uitgevers (2020).
Bisdom Roermond	Pastorale plannen en kerksluitingen Zuid-Limburg, Roermond, diverse data Handreiking toekomst kerkgebouwen, Roermond 2023
De Zwarte Hond & Atelier Rijksbouwmeester	Toekomst religieus erfgoed – verkenning naar toekomstscenario's voor kerken in krimpregio's, 2020
Groothedde, M. & Vellinga, M.	Religieus erfgoed herbestemd: kansen, spanningen en succesfactoren. Bulletin KNOB, 2019,-118(1), 19-30.
Quist, M. & Smeets, H.	Leegstand van kerken: een probleem of een kans? Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid, 2017-8(2), blz 111-127.
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)	Handreiking kerkenvisies, Samen werken aan toekomst religieus erfgoed, Amersfoort 2018 Religieus erfgoed in de praktijk: ervaringen met kerkenvisies, Amersfoort 2021 Kerkenvisies en inzichten (2), Amersfoort 2024
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ism Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)	Handleiding Kerkenvisies – Werken aan erfgoed met gemeenten en kerkelijke eigenaren VNG, 2020

5.2 overige bronnen

[RCE, religieus-erfgoed - lokale-kerkenvisies](#)
[Project buurbakens gemeente Haarlem](#)
[Inspiratiekaart herbestemmingen RO-groep](#)

5.3 afbeeldingen

Buro4	2 t/m 8
Nationaal Georegister	1

